

1319 39
BIBLIOTEKAZKA KUPCA
34410

I
T O M II.

T O W A R Y
T E K S T Y L N E

W A R S Z A W A — L W Ó W

NAKŁADEM CENTRALNEGO KOMITETU
ŻYDOWSKIEGO SZKOLNICTWA KUPIECKIEGO W POLSCE

1938

BIBLIOTECZKA KUPCA

T O M II.

T O W A R Y
T E K S T Y L N E

W A R S Z A W A — L W Ó W

NAKŁADEM CENTRALNEGO KOMITETU
ŻYDOWSKIEGO SZKOLNICTWA KUPIECKIEGO W POLSCE

1938

1319
39

34410

T

Kinganna Källicka
Källice 24. III. 39

renn 0.50

10,00

X-104162
34410 1

WSTĘP.

Towary tekstylne, tzn. głównie odzież i bielizna mają w naszym klimacie duże znaczenie dla zdrowia i samopoczucia ludzi.

Handel tymi towarami obejmuje rozmaitego rodzaju wyroby, produkowane przeważnie w kraju z surowców krajowych i zagranicznych, których import usiłują czynnikami rządowe m. i. przez wzgląd na równowagę budżetową — ograniczyć.

Nasz przemysł tekstylny zatrudnia dużą ilość pracowników. Wyroby zaś jego zaspakajają nie tylko zapotrzebowanie wewnętrzne, ale także stanowią poważną pozycję w eksporcie polskim.

Przy wyrobie towarów tekstylnych stosuje się surowce najrozmaitszej jakości i gatunku, a ceny tych towarów wahają się w szerokich granicach; dlatego też kupiec posiadać musi pewne choćby najogólniejsze wiadomości z towaroznawstwa tekstylnego, by móc należycie ocenić gatunek i jakość nabywanego towaru, a tym samym rzetelnie i odpowiednio obsłużyć klientelę.

Spodziewamy się, że na następnych stronicach znajdzie kupiec tekstylny właśnie tę garść potrzebnych informacji, które zużytkuje dla uzupełnienia swej praktycznej wiedzy.

TOWARY TEKSTYLNE.

Wyroby tekstylne czyli włókiennicze zaspakajają potrzebę ubierania się człowieka i chronią go przed gorącym i zimnem, wiatrem i opadami atmosferycznymi (deszcz, śnieg). Odznaczają się one tym, że składają się z **włókien** w odpowiedni sposób przerobionych. **Włóknem** nazywa się produkt dający się skrócić na nitki, z których powstaje materiał — tkanina; włókno nadające się do tego celu jest cienkie jak włos, musi jednak być silne i sprężyste (elastyczne).

Włókna pochodzą ze świata przyrody: mogą być mineralne, roślinne i zwierzęce.

1. SUROWCE WŁÓKIENNICZE.

WŁÓKNA MINERALNE.

Azbest jest minerałem w postaci długich a cienkich kryształków, z których robi się nici na materiały niepalne (np. ubrania dla strażaków) i odporne na działanie kwasów (rękawice dla robotników w fabrykach chemicznych).

Z innych włókien mineralnych mają pewne znaczenie **nitki szklane i metalowe** używane do celów zdobniczych.

WŁÓKNA ROŚLINNE.

Do włókien roślinnych zalicza się obok mających mniejsze znaczenie: bawełnę, len, konopie i jute.

Bawełna pochodzi z krajów o klimacie gorącym i wilgotnym. Włókna są matowe, cienkie (delikatne) i sprężyste, ale niezbyt silne. Znajdują się one wraz z nasionami bawełny w postaci puchu w owocach rośliny o tej samej nazwie. Po zebraniu puchu z owoców bawełny, co odbywa się ręcznie, oddziela się go od ziarn. Ziarna służą do wyrobu oleju bawełnianego, a puch oczyszcza się, pakuje w bale po 150 do 300 kg i tak przychodzi surowa bawełna do handlu. Rozróżnia się rozmaite sorty bawełny w zależności od kraju pochodzenia i jakości włókna.

Bawełnę przerabia się na przędzę, nici i tkaniny; gorsze gatunki i odpadki na watę opatrunkową i do wyrobu kolder.

Bawełnie można sposobem chemicznym nadać sztucznie jedwabisty połysk, co nazywa się merceyzacją.

Len. Włókna lnu otrzymuje się z łodygi rośliny, rosnącej w klimacie umiarkowanym. Uzyskuje się je w sposób następujący:

Roślinę dojrzałą pozbawia się liści i owoców (z nasion robi się olej lniany), a łodygi rozkłada się na polach lub moczy we wodzie, co ma na celu rozluźnienie włókna i zdrewniałych części łodygi. Następnie tę t. zw. słomę lnianą suszy się i międli t. zn. uderza w specjalnych przyrządach tak, że części zdrewniałe się wykruszają a pozostaje samo niecałkiem jeszcze czyste włókno międlone. Dalsze oczyszczanie włókna polega na trzepaniu, które ma na celu usunięcie krótkich i splątanych włókien zwanych pakułami. Len trzepany ulega jeszcze czasem czesaniu, dzięki czemu ostatecznie otrzymuje się włókna długie, zwane lnem czesany i krótsze, zwane lnem zgrzebnym. Włókno lniane jest barwy ja-

snej (im jaśniejsze tym lepsze), błyszczące i długie przy tym miękkie, elastyczne i silne.

Len jest uprawiany w Polsce na coraz większą skalę jako włókno, które ma zastąpić i z powodzeniem zastępuje sprowadzane włókna zagraniczne n. p. bawełnę. Szczególnie wielką wagę przywiązuje się do t. zw. kotonizacji lnu czyli rozbitcia długiego włókna technicznego lnu na krótkie włókienka, z których możnaby wyrobić cienkie tkaniny. Dotychczas wyrób delikatnych tkanin napotyka na szereg trudności technicznych, co jest powodem wysokiej stosunkowo ceny cienkich materiałów lnianych.

Konopie otrzymuje się również z łodygi rośliny, rosnącej w Polsce, a przerabianej podobnie jak len. Konopie dają włókna ciemne, długie, i grube a przy tym silne, nadające się jednak tylko na wyroby grubsze jak płótno pakunkowe, worki, sznury, liny i t. p.

Juta pochodzi z Indyj Wschodnich z łodygi rośliny o tej samej nazwie. Są to włókna długie i mało wytrzymałe zwłaszcza w stanie wilgotnym.

Juta ma charakterystyczny zapach, pochodzący z tranu i nafty, które dodaje się do juty przy przeróbce dla podniesienia jej miękkości i podatności przy przedzeniu. Służy do wyrobu sznurów, tkanin na dość liche worki, gurdy tapicerskie i t. d.

WŁÓKNA ZWIERZĘCE.

Wełna jest surowcem uzyskanym przez strzyżenie owiec rozmaitych ras; najlepsza jest wełna z owiec merynosowych, hodowanych głównie w Anglii, Hiszpanii i Australii. Włókna te następnie się oczyszcza z potu, tłuszczu i brudu i przerabia na przędzę oraz materiały wełniane. Włos wełny jest

loczkowato skręcony, co nazywa się karbikowatością; im więcej skrętów jest na 1 cm długości włosa, tym wełna jest delikatniejsza i lepsza. W handlu znajdują się rozmaite sorty wełny, różniące się jakością: najlepsza jest wełna z owiec zdrowych i żywych t. zw. wełna żywa, gorsza jest wełna z owiec zdechłych lub zdjęta ze skór przerabianych w garbarniach, najgorsza jest wełna ponowna czyli sztuczna, otrzymana przez rozszarpanie zużytych wyrobów wełnianych i ponowne przedzenie tak otrzymanych włókien.

Włókno wełny jest miękkie i elastyczne oraz skręcone (karbikowate).

Oprócz wełny owczej nadają się do wyrobów włókienniczych wełna wielbłądzia (koloru brązowego), kozia i lamy, zwierzęcia hodowanego w Ameryce Południowej.

Z włókien zwierzęcych mają jeszcze zastosowanie włosień koński w tapicerstwie i do wyrobu tkanin usztywniających, używanych do ubrań męskich (t. zw. włosianka), szczecina świńska w szczotkarstwie oraz sierść zajęcza i królicza w kapelusznictwie.

Jedwab naturalny uzyskuje się z ćmy zwanej jedwabnikiem, przez odwijanie oprzędu poczwarki, zwanego kokonem. Uzyskuje się nić długą, cienką, błyszczącą i dość silną, służącą do wyrobów włókienniczych. Jedwab naturalny bywa często sztucznie obciążany, co powoduje osłabienie przędzy i wysypywanie się materiałów jedwabnych.

WŁÓKNA SZTUCZNE.

Jedwab sztuczny otrzymuje się sztucznie przez przeróbkę chemiczną włókna bawełnianego lub celulozy (składnika drewna). Otrzymana nić jedwabiu

sztucznego odznacza się silnym połyskiem, nie jest jednak tak wytrzymała jak jedwab naturalny zwłaszcza w stanie wilgotnym. Jedwab sztuczny jest też znacznie tańszy od jedwabiu naturalnego.

Na wzmiankę zasługuje również silnie ostatnio lansowany **lanital**, sztuczna wełna z mleka, jednak zdania co do jej wartości użytkowej są narazie podzielone.

2. WYROBY PRZĘDZALNICZE.

Przędza. Przez skręcenie i ściśnięcie włókien otrzymuje się przędzę a czynność tę nazywamy przędzeniem. Prząść można ręcznie na wrzecionie lub na kołowrotku albo mechanicznie na maszynach przędzalniczych.

Przędzenie ręczne polega na mniej więcej równoległym układaniu włókien przy pomocy palców i następnym skręcaniu ich i ściskaniu za pomocą kawałka twardego okrągłego drzewa, u dołu grubsze- go, u góry cieńszego, zwanego wrzecionem.

Otrzymana przędza jest nierównej grubości i na- daje się tylko na wyroby grubsze. Delikatniejszą przędzę otrzymuje się na stosownych maszynach, które włókna oczyszczają, czeszą na równoległe pa- sma, skręcają najpierw słabiej, później silniej, aż do otrzymania przędzy wymaganej grubości i jakości. Przędza lekko skręcona nazywa się niedoprzędem lub włóczką.

Przędzę nawija się na tekturki lub drewniane cewki; służy ona do wyrobu nici, towarów trykoto- wych, materiałów, do cerowania i t. p.

Cienkość przędzy wyraża się numerami. Numer międzynarodowy przędzy oznacza ile motków prze- dzy po 1000 m długości waży 1 kg, albo ile metrów takiej przędzy 1 gram, np. przędza numer 20 ozna- cza, że 20.000 metrów takiej przędzy waży 1 kg albo 20 m waży 1 g. Im przędza cieńsza, tym wyższy jest jej numer. Oprócz numeracji międzynarodowej jest używana również numeracja angielska, posługująca się miarami angielskimi.

Miary angielskie tu używane są następujące: miara długości: 1 yard = 91.5 cm i miara ciężaru: 1 funt = 45 dkg.

Numeracja angielska przędzy jest inna dla różnych rodzajów przędzy:

Przędza bawełniana: Nr angielski oznacza ile motków po 840 jardów (768 m) wypada na 1 funt angielski (45 dkg).

Przędza lniana i konopna. Cienkość podaje się w numerach angielskich, oznaczających ile motków po 300 jardów idzie na 1 funt angielski.

Przędza wełniana. Odróżnia się przędzę wełnianą zgrzebną, która jest słabo skręcona i szorstka a służy do wyrobu sukna i przędzę czesankową czyli kamgarnową, silniej skręconą i gładką, służącą do wyrobów materiałów gładkich zwanych kamgarnami. Przędza wełniana średniej grubości nazywa się szewiotową.

Przędza wigoniowa składa się z mieszaniny wełny ponownej z bawełną. Angielska numeracja stosowana jest prawie wyłącznie do przędzy zgrzebnej, a Nr oznacza ile motków po 760 jardów idzie na 1 funt angielski.

Inne gatunki przędzy wełnianej numeruje się numerami międzynarodowymi.

Przędzę jedwabną numeruje się również sposobem międzynarodowym.

NICI.

Przez skręcanie kilku nitek przędzy ze sobą i następnie przez wykończenie (apreturę) uzyskuje się nici, które nawija się na szpulki różnej wielkości i odpowiednio etykietuje. Numer nici podaje się zwykle w ułamku, w którego liczniku jest numer

przędzy, a w mianowniku ilość nitek przędzy, z których nić jest skręcona, n. p. numer 40/3 oznacza, że nić została sporządzona z 3 nitek przędzy numer 40. Niektóre fabryki numerują przędzę według swoich systemów. Im wyższy numer nici tym jest ona cieńsza. Długość nici na szpulce podaje się zwykle w yardach (około 91 cm).

W handlu znajduje się dużo gatunków przędzy i nici, posiadających różne zastosowanie, barwę, połysk i inne właściwości. Używane są do szycia, wyszywania, haftowania, szydełkowania i tp.

Są one zwijane w motki lub kłębki różnej wielkości lub nawijane na tekturki lub drewniane szpulki.

3. WYROBY TKACKIE.

TKANIE.

Dla uzyskania materiału tekstylnego musi się spleść ze sobą przędzę lub nici. To splatanie nazywa się tkaniem, a materiał otrzymany — tkaniną. Każda tkanina składa się z 2 systemów nici, z których jedne, dłuższe i silniejsze (silniej skręcone) biegną wzdłuż tkaniny, drugie krótsze i zwykle słabsze. (słabiej skręcone) wpoprzek tkaniny.

Nici podłużne nazywają się **osnową**, nici poprzeczne **wątkiem**.

Sposób, w jaki oba systemy nici się przeplatają nazywa się **splotem**. Rozróżnia się kilka zasadniczych splotów, z których najczęściej stosowane są: splot **gładki** czyli **plócienny**, jaki widzimy na płótnie i splot **skośny**, nazywany tak z powodu wzoru skośnego, jaki powstaje na materiale tkanym tym sposobem (n. p. Boston, Khaki i in.). Tkanie odbywa się ręcznie na **warsztatach tkackich** czyli **krosnach** (tak otrzymany materiał nazywa się **samodziółem**) lub maszynowo na wielką skalę. Tkanina nie jest bezpośrednio po utkaniu zdalna do użytku; musi się ją jeszcze wykończyć czyli **apretować**. Przed apreturą ogląda się dokładnie tkaninę dla stwierdzenia uszkodzeń i zaznacza takie miejsca przez przyszycie lub wplecenie barwnych nitek.

Apretura tkaniny polega na wyprasowaniu tkaniny, usunięciu wystających ponad jej powierzchnię włosków przez opalenie, skędzierzawieniu tkaniny (np. barchanu czy flaneli) za pomocą stalowych

szczoteczek, wybielaniu żółtawego koloru surowej tkaniny na słońcu lub zapomocą chlorku do biele-
nia, farbowaniu całej tkaniny lub drukowaniu w de-
senie, krochmaleniu i usztywnianiu tkaniny.

Następnie tkaninę się mierzy, składa lub zwija,
znakuje i opakuje najczęściej w papier zwany
manufakturowym.

W handlu znajduje się bardzo dużo gatunków
tkanin bawełnianych, lnianych, jedwabnych (z je-
dwabiu naturalnego i sztucznego), półjedwabnych
(jedwab i bawełna), wełnianych i półwełnianych
(wełna i bawełna) i t. d.

Różnią się one od siebie surowcem, gęstością,
spłotem, powierzchnią, wzorem i t. d. Nazwy mają
one często fantastyczne, zmieniające się co sezonu,
ponieważ większość tkanin należy do towarów ule-
gających zmiennej modzie.

Niektóre gatunki tkanin:

TKANINY BAWELNIANE.

Surówka czyli **metkal** — płótno niebielone ko-
loru żółtawego (na kieszenie do tańszych ubrań, tań-
szą bieliznę osobistą, pościelową i t. d.), **madapolam**,
szyrting, **Silesia** (bielone używane na bieliznę), **inla-
id** i **nankin** (barwione, używane na wsypy), **popeli-
na**, (prążkowana tkanina, tkana z białych i zabar-
wionych nici, używana na koszule męskie), **panama**
(rzadka tkanina na przewiewne koszule sportowe),
szyfon i **płótno angielskie** (cienkie tkaniny baweł-
niane), **batyst** (gładka, cienka tkanina o jedwabistym
połysku pochodzącym z merceryzacji). Podobne do
batystu są: **markizeta**, **muślin**, **etamina**, **woal**, **opal**
i t. d. rozmaicie zabarwione lub drukowane, a słu-
żące na bieliznę damską, firanki, suknie, bluzki i tp.

Rzadkie tkaniny bawełniane to: **kanwa**, **organtyna**, **gaza** i i.

Skośnym splotem odznacza się **drelich**, mocna tkanina używana na materace, story a czasem do sporządzania letnich mundurów i płaszczy (prochowniki).

Barchan, **flanela**, **baja** należą do tkanin szarpanych t. zn. takich, przy których część włókien wyciągnięto przy pomocy szczoteczek stalowych: użykuje się w ten sposób powierzchnię kosmatą tkaniny używanej na bieliznę, pościel (kołdry bajowe) lub tanie ubrania zimowe.

Satyna odznacza się pięknym połyskiem, tak samo **fular** i **moleskin**. **Ryps** jest tkaniną prążkowaną na kołnierzyki, gorsy do koszul męskich itd. Różne gatunki **dymki** i **rayé** są używane na kalesony.

Tkaniny **wzorzyste** np. **adamaszki**, **damasty** z wtkanymi wzorami używane na bieliznę pościelową, obrusy, ręczniki itd. wyrabiane są na specjalnych warsztatach tkackich zwanych **Jacquarda**.

Welwety, **aksamity** i **plusze** odznaczają się powierzchnią pokrytą warstwą włókien błyszczących i krótko ściętych.

TKANINY LNIANE.

Są to przede wszystkim różnego rodzaju **plótna** niebielone, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ bielone i całkiem $\frac{4}{4}$ wybielone, różnej grubości od najgrubszych workowych do najcieńszych jak **weba** lub sprowadzany z zagranicy **batyst lniany**. **Drelichy** są tkaninami lnianymi o splotcie skośnym, używane na letnie ubrania wojskowe, fartuchy, sienniki, materace itp. **Adamaszek lniany** jest tkaniną wzorzystą na bieliznę stołową i ręczniki.

Tkaniny lniane grube impregnuje się (np. brezenty i płótna namiotowe) tzn. przesyca substancjami, nadającymi tym materiałom własność nieprzepuszczania wody.

Tkaniny lniane są już dziś używane do najrozmaitszych celów i zastępują z powodzeniem tkaniny z zagranicznych surowców.

To samo odnosi się również do **tkanin konopnych**. Są one używane na wyroby grubsze jak parciane węże do wody, woreczki do bilonu, chodniki, worki itd.

Tkaniny jutowe używane są na worki, gurdy tapicerskie, płótno filtracyjne i i.

TKANINY WEŁNIANE.

Sukno jest tkaniną o powierzchni kosmatej różnej grubości i barwy. Rozróżnia się je, podobnie jak inne tkaniny wełniane, w zależności od wagi 1 m² w gramach.

Kamgarn jest tkaniną z wełny czesankowej w bardzo wielu gatunkach (używany głównie na ubrania męskie).

Gabardyna wełniana ma splot skośny, używa się na płaszcze.

Szewiot jest tkaniną grubszą od kamgaru, używaną na ubrania sportowe. Grubymi tkaninami wełnianymi są też **koce, derki i pledy**. Z wełny wyrabia się imitacje futer np. **sztuczne baranki**.

Tkaniny półwełniane są najczęściej mieszaniną wełny ponownej (najgorszej) z bawełną, używane do wyrobu najtańszej konfekcji.

Wojłoki i filce są podobne do sukna jednak wyrabiane są one inaczej (przez sprasowanie włó-

kien wełny w wilgoci i cieple); służą do wyrobu kapeluszy, pantofli, izolacji itd.

Tkaniny jedwabne z jedwabiu naturalnego i sztucznego lub z mieszaniny obu mają identyczne nazwy.

Tafta ma ładny połysk i charakterystyczny szelest; używana jest na bluzki, suknie itd.

Crêpe'y są to tkaniny o charakterystycznej mechanicznie karbowanej powierzchni: występują w wielu gatunkach o różnych nazwach np. **Crêpe Georgette**, **Crêpe de Chine**, **Cr. marocain**, **Cr. mat**, **Cr. satin** i i.; używane na bieliznę i suknie damskie.

Fular jest cienką, farbowaną lub drukowaną tkaniną jedwabną na bluzki i suknie.

Serge (czyt. serż) ma osnowę z bawełny, wątek z jedwabiu, służy na podszewkę do konfekcji.

Atlas jest tkaniną błyszczącą z jednej a matową z drugiej strony.

Adamaszek jedwabny i brokat są tkaninami wzorzystymi na kołdry, do pokrywania mebli, przybierania sukien itp.

Aksamity i plusze jedwabne są tkaninami włosistymi na suknie, kapelusze, kostiumy itd.

Do materiałów tkanych należą również różnego rodzaju dywany, kilimy, gobeliny i i.

4. MATERIAŁY NIETKANE (DZIANE).

Materiały dziane nie składają się jak tkaniny z 2 systemów nici, tylko z jednej nici, z której przy pomocy drutów lub szydełka wytwarza się różne, równomiernie powtarzające się pętle czyli oczka: w ten sposób powstają materiały oczkowe (dziane), które są elastyczne, rozciągliwe i przylegają dokładnie do ciała, nie tamując jego ruchów. Z reguły wyrabia się z nich towary gotowe (trykotaże), które są przewiewne, porowate i jeżeli są zrobione z wełny, bardzo ciepłe. Wadą tych wyrobów jest to, że z powodu urwania się nitki („puszczenia oczka“) może cały materiał ulec zniszczeniu. Wyroby dziane znajdują obecnie jak najszersze zastosowanie do wyrobów dzieciennych, na bieliznę damską i męską wełnianą i bawełnianą lub jedwabną, swetry, pullovery, kamizelki, spodnice i suknie damskie, krawaty, szale, chustki, kamasze, pończochy, skarpetki itp. Wszystkie te wyroby odznaczają się znaczną trwałością, są praktyczne i higieniczne. Numeracja wyrobów nie jest ustalona, jest ona dowolna. Tańsze trykotaże wełniane są zrobione z nici bawełniano-wełnianych. Artykuły „markowe“ to np. bielizna systemu Dra Jaegera.

Koronki są to delikatne wyroby odznaczające się tym, że na delikatnej siatce tiulowej posiadają naszyte, wtkane lub aplikowane ornamenty; służą one do celów ozdobnych. Koronki mogą być ręczne np. robione igłą, klockowe, szydełkowe, filé itp. lub maszynowe, imitujące koronki ręczne.

Hafty są to ornamenty wyszyte na płótnie lub

innym materiale; mogą być również ręczne lub maszynowe. Robi się je w ten sposób, że na tkaninie wyszywa się wzór lub wycina dziurki i te obszywa nimi.

Tiule są to materiały siatkowe powstałe z jednej nici, a składające się z oczek różnej wielkości.

Wyroby pasmanteryjne wyrabia się z różnych, najczęściej kolorowych nitek skręconych i związanych w rozmaity sposób; służą one również do celów ozdobnych np. jako ozdoby na suknie, odznaki wojskowe itp.

Dodatki krawieckie obejmują materiały na podszewki, najczęściej z bawełny merceryzowanej, (sztucznie błyszczonej) lub jedwabiu, **plótno krawieckie** do usztywniania kołnierzy i kłap oraz **włosiankę** (plótno z włosieniem końskim) do usztywniania tkaniny, **materiał na kieszenie**: plótno bawełniane surowe tzw. metkal i moleskin, **nici** najczęściej bawełniane i jedwabne do obszywania dziurek do guzików, **guziki** rozmaitego kształtu i z różnych materiałów.

5. KONFEKCJA I GALANTERIA.

KONFEKCJA DAMSKA.

Konfekcja damska obejmuje wyroby gotowe dla pań jak suknie, bluzki, spodnice i płaszcze. Dla oceny jakości konfekcji miarodajne są 3 czynniki:

1) jakość materiału zależna od zastosowania, wyrobu i mody;

2) fason czyli krój zależny od mody;

3) wykończenie i dodatki.

Konfekcję damską wytwarza się w specjalnych fabrykach lub sposobem chałupniczym. Fabrykant lub nakładca muszą orientować się w modzie, która bierze swój początek najczęściej w Paryżu. Na odbywających się tam pokazach mód nabywają zainteresowani przedsiębiorcy modele strojów damskich i według nich sporządzają masowo gotowe wyroby konfekcyjne. Kupiec sprowadza konfekcję według wzorów, demonstrowanych mu przez podróżującego, przy czym liczyć się musi z gustem swojej klienteli. Kupiec konfekcyjny musi być stale poinformowany o najnowszych modach damskich. Klienteli demonstruje się modną konfekcję przy pomocy wystaw sklepowych, manekinów, wystaw mód, żurnali itp.

Wielkość damskich wyrobów konfekcyjnych oznacza się numerami parzystymi od 36 do 54, przy czym numery 36, 38, 40, 42 są dla podlotków, 42, 44, 46, 48 dla pań, 50, 52, 54 dla cięższych pań. Na wielkość numeru składają się odpowiednie wymiary: obwód klatki piersiowej, obwód w pasie, obwód

w biodrach, długość plec, szerokość plec, szerokość rękawów i wysokość boczna.

Cena towarów konfekcyjnych zależy w znacznej mierze od mody; towary nie modne zbywa kupiec podczas wysprzedaży posezonowych po niższej cenie. Cenę za różne numery tego samego rodzaju towaru ustala się w ten sposób, że na pewien niski numer ustala się cenę zasadniczą i odpowiednią dopłatę za każdy następny numer.

Jakość towaru określa się przez badanie towaru, podszewki oraz innych dodatków; zważa się też na to, by szwy były silne i staranne. Przechowywanie konfekcji odbywa się według materiału, wielkości, mody, barwy i ceny, by umożliwić porządną wygląd sklepów i szybką obsługę klienteli. Towary wybrakowane, uszkodzone i wypłamione należy usuwać, ponieważ psują porządną wygląd innych towarów.

Do konfekcji damskiej należą:

a) proste, praktyczne i skromne suknie **domowe**, spacerowe i **sportowe** wyrabiane z trwałych materiałów wełnianych, półwełnianych i bawełnianych;

b) gładkie, skromnie zdobione i ciemniejsze suknie **wizytowe**;

c) długie, ciemne, często zdobione suknie **wieczorowe**;

f) gotowe **plaszcz**e damskie o różnym wykończeniu ściśle według najnowszej mody suknie **halowe**;

e) **kostiumy** składające się ze spodnicy i żakietu (sportowe i wizytowe);

f) gotowe **plaszcz**e damskie w różnym wykończeniu.

KONFEKCJA MĘSKA

nie zmienia się tak z modą jak damska.

Ubrania męskie oznaczają się numerami parzystymi od 44 do 54; numery nieparzyste są przeznaczone dla osób tęgich a niskich lub wysokich a szczupłych. Ubrania składają się z długich spodni, kamizelki i marynarki.

a) **zwykłe marynarkowe** głównie wełniane lub półwełniane;

b) **wizytowe**: spodnie w paski i ciemna lub czarna marynarka;

c) **smokingowe** lub **frakowe** gotowe lub częściej robione na miarę, ponieważ muszą być dobrze dopasowane do figury;

d) **sportowe** odznaczają się różnym krojem, spodnie mogą być długie lub krótkie (tzw. pumpy);

e) **zawodowe** dla różnych zawodów jak kelnerskie, lekarskie, fryzjerskie, laboratoryjne itp.;

f) **mundury** np. wojskowe, policyjne, kolejowe, pocztowe, uczniowskie itd.;

g) **palta** i **plaszcz**e różnego rodzaju.

Cena konfekcji zależy od jakości materiału, fasonu, dodatków i wykończenia. Fasony są zmienne i zależne od mody (jednak w małym stopniu).

KAPELUSZE.

W handlu znajdują się kapelusze męskie, damskie i dziecięce. Kapelusze męskie mogą być miękkie (filcowe, welurowe, gładkie i i.) lub sztywne (melonik, cylinder). Numer kapelusza podaje się w numerach od 53 do 60, oznaczających obwód głowy w centymetrach. Dobry kapelusz powinien być miękki, lekki, nieprzemakalny i mieć trwały fason

tzn. zmoczony powinien po wyschnięciu wrócić do dawnego kształtu.

Czapki tzw. kaszkiety lub cyklistówki wyrabia się z rozmaitych materiałów — mogą być letnie lub zimowe.

Kapelusze damskie podzielić można na następujące rodzaje: filcowe, słomiane i z innych materiałów (jedwab, wełna, plusz itp.); ich kształt, przybranie i barwa zależy od często zmieniającej się mody. Przybranie kapelusza tworzą różnego rodzaju wstążki, borty, sztuczne kwiaty i owoce, pióra itp.

REKAWICZKI.

Rękawiczki służą do ozdoby i ochrony rąk przed zimnem; dlatego też znajdujemy je w handlu w różnym wykonaniu od pojedynczych do najbardziej eleganckich. Zasadniczo dzieli się rękawiczki na skórkowe i materialne. Rękawiczki skórkowe wyrabia się z rozmaitych gatunków skóry w sposób następujący: wycina się płat skóry podwójnej szerokości ręki, następnie się go odpowiednio przykrawa, zeszywa, ozdabia i zaopatruje w stosowne zamknięcia, w końcu przypłaszcza się szwy, wygładza i prasuje.

Rękawiczki materialne są najczęściej dziane (trykotowe), wykonane z różnych surowców (bawełna, wełna, jedwab i tp.). Niektóre rękawiczki podbite są futrem lub dodatkową wkładką wełnianą. Cena rękawiczek zależy od materiału, wielkości, kroju i mody. Numera rękawiczek odznaczają obwód ręki u nasady kciuka mierzony w calach paryskich (1 cal = 2.7 cm). Każdemu numerowi odpowiada pewna długość palców, szerokość dłoni i długość ręki.

Numera rękawiczek

	R ę k a w i c z k i	
	skórkowe	materialne
dziecięce	1, 2, 3, 4, 5	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,
damskie	$5\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$, 6, $6\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ i t. d. do $7\frac{3}{4}$, 8	6, 7, 8, 9
męskie	7, $7\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{2}$, $7\frac{3}{4}$, 8, $8\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{2}$, $8\frac{3}{4}$, 9	8, 9, 10, 11, 12, 13

Klienci nie powinni rękawiczek, zwłaszcza skórkowych na rękach przymierzać, ponieważ rękawiczka może na tym ucierpieć. Najwygodniej porównać długość środkowego palca z takim samym palcem rękawiczki i szerokość pięści u nasady palców z tą samą szerokością rękawiczki. Za wąskie palce rękawiczki rozciąga się na specjalnym przyrządzie. Przed próbowaniem rękawiczek należy palce ręki posypać talkiem (federwajsem).

POŃCZOCHY.

W handlu różróżnia się pończochy i skarpetki męskie, damskie i dziecinne. Pończochy męskie sportowe ze stopami i bez są używane stosunkowo rzadko, częściej zaś skarpetki o krótkiej cholewce, wykonane z jedwabiu, bawełny zwykłej i merceryzowanej, wełny, półjedwabne i t. p.

Skarpetki gorsze są wykonane z przędzy pojedynczej, lepsze z przędzy nitkowanej (skręconej z kilku nitek przędzy). Wielkość skarpetek oznacza się w calach angielskich (1 cal ang. = 2.5 cm). Numery męskie są następujące:

9 ^{1/2} odpowiada numerowi bucika 38/39			
10	„	„	40/41
10 ^{1/2}	„	„	41/42
11	„	„	42/43
11 ^{1/2}	„	„	43/44
12	„	„	44/45

Numer skarpetki lub pończochy sprawdza się, przymierzając jej stopę do obwodu zaciśniętej pięści klienta.

Pończochy damskie istnieją w bardzo wielu odmianach i gatunkach: stopa pończochy jest zwykle 2—4 razy wzmocniona przez użycie odpowiednio grubszej przędzy.

Najdroższe są pończochy jedwabne: lepsze z naturalnego, gorsze ze sztucznego. Pończochy bawełniane mogą być z połyskiem (merceryzowane, fildekosowe) albo zwyczajne np. „Mako“. Są też półjedwabne pończochy (jedwab z bawełną) i wełniane.

Towar wysortowany t. zn. z wadami jak plamy, nierównomierności, puszczzone i zacerowane oczka, sprzedaje się po niższej cenie; towar taki rozpoznaje się przy dokładnym oglądaniu pończochy, po naciągnięciu jej na płytę szklaną w kształcie nogi. Barwa pończoch jest rozmaita i zależna od mody.

Numeracja pończoch damskich:

Nr 8 odpowiada wielkości obuwia Nr 36			
8 ^{1/2}	„	„	37
9	„	„	38
9 ^{1/2}	„	„	39
10	„	„	40

Numer pończoch znaczy się barwnym nadrukiem na stopie lub pewną ilością dziurek na górnym brzegu cholewki.

Zbadanie jakości pończochy jest bardzo trudne, dlatego też kupno pończoch zwłaszcza ze sztucznego

jedwabiu jest kwestią zaufania i najlepiej jest zaopatrywać się w towar markowy. Pończochy pakuje się w długie tekturowe pudełka, zawierające 6 lub 12 par.

BIELIZNA.

Bieliznę osobistą dzieli się na męską, damską i dziecienną. Wykonuje się ją z tkanin bawełnianych, lnianych, jedwabnych i wełnianych, a często z materiałów dzianych (bielizna trykotowa). Tkanin jedwabnych używa się na bieliznę wykwinną. Bielizna jest zwykle ozdobiona: męska czasem za pomocą odpowiednio ułożonych fałdów, damska koronkami, haftami, wyszyciami, wypustkami, fałdami i aplikacjami. Bieliznę sporządza się na wielką skalę maszynowo w specjalnych fabrykach lub ręcznie sposobem chałupniczym względnie w warsztatach bielizniarskich (szwalniach).

W handlu odróżnia się wielkości według numerów.

Bielizna męska: numery koszul odpowiadają obwodowi szyji względnie długości kołnierzyka w cm, licząc od połowy jednej dziurki do połowy drugiej dziurki kołnierzyka.

Bielizna damska: numery normalne 42, 44, 46, 48 i nadzwyczajne 50, 52, 54. Numery dla podłotków 38, 40, 42; są to numery identyczne z numeracją konfekcji damskiej.

Bielizna damska jest zwykle dobierana indywidualnie.

Wielkość koszul dzieciennych podaje się według długości licząc od ramienia.

Bieliznę trykotową sprzedaje się według numerów: 000, 00, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Gatunek bielizny zależy od jakości materiału użytego do jej wyrobu, starannego wykończenia (ręczne jest staranniejsze od maszynowego) dobrego kroju i ozdób.

Bieliznę przechowuje się w sklepie w zależności od wielkości, barwy, ceny i mody oddzielnie. Aby nie zabrudzić jej przez częste pokazywanie klientom, pokazuje się najczęściej jedną sztukę okazową, która nie służy do sprzedaży tylko do demonstrowania.

Do bielizny stołowej należą obrusy i serwetki; sprzedaje się je na sztuki i komplety. Jakość zależna jest od rodzaju surowca, sposobu wyrobu, ozdób i wymiarów. Obrusy mogą być kwadratowe i prostokątne (podłużne). Cena zależy od wymienionych już czynników oraz od gęstości tkaniny, staranności wyrobu i wykończenia.

Bielizna pościelowa to tkaniny i materiały do wyrobu materaców, sienników, wyspów do jaśków, poduszek i pierzyn, kołder, prześcieradeł i t. p.

Wymiary większości towarów z zakresu bielizny stołowej i pościelowej są ustalone.

BADANIE TOWARÓW TEKSTYLNYCH.

ROZPOZNAWANIE SUROWCÓW WŁÓKIENNICZYCH.

Z badanego towaru wyciągamy nitkę, rozkręcamy ją w palcach na poszczególne włókna i oglądamy je. Jeżeli badamy przędzę lub nici rozkręcamy je również i oglądamy włókienka:

- a) **bawełna** — włókna są krótkie, matowe, delikatne (cienkie) — spalają się szybko, nie wydzielają przy tym żadnej woni, a pozostawiają nieco jasnego popiołu,
- b) **len** — włókna są długie, błyszczące, silne, dość grube — spalają się jak bawełna,
- c) **wełna** — włókna najczęściej cienkie, skręcone (karbikowate) — spalają się trudno, wydzielając woń spalonego włosa i zostawiając kuleczkę węgla,
- d) **jedwab naturalny** — włókna długie, b. delikatne, ruchliwe — spalają się jak wełna,
- e) **jedwab sztuczny** — włókna długie, b. delikatne podobne do jedwabiu naturalnego — spalają się bardzo szybko, nie zostawiając popiołu ani węgla.

Włókna jedwabiu sztucznego są w stanie wilgotnym słabsze i łatwo się dają zerwać.

Włókna różnią się również swoim wyglądem pod mikroskopem (przyrządem służącym do oglądania drobnych przedmiotów pod wielkim powiększeniem).

Uwaga dla wykładowców:

Wygląd mikroskopowy poszczególnych włókien należy uczniom pokazać i wyjaśnić znaczenie danego kształtu włókien przy przedzeniu.

BADANIE JAKOŚCI PRZĘDZY I NICI.

1. **Numer międzynarodowy przędzy** sprawdza się w ten sposób, że odmierza się pewną długość przędzy w metrach, waży ją na wadze w gramach i następnie dzieli ilość metrów przez ilość gramów.
N. p. 120 m przędzy waży 3 g i numer tej przędzy jest $120 : 3 = 40$.
2. **Wytrzymałość przędzy** na zerwanie bada się w przybliżeniu przez zerwanie kawałka przędzy w rękach: przędza słaba zerwie się łatwiej niż silna. Dokładnie określa się wytrzymałość na specjalnych aparatach.
3. **Równość przędzy** poznaje się przy nawinięciu na tekturkę o odbijającym kolorze (np. białą przędę na czarnej tekturce); wówczas można łatwo zauważyć, czy przędza jest równej grubości.
4. **Skręt przędzy** poznaje się po rozkręceniu przędzy, aż do równoległego ułożenia się włókien; im to rozkręcanie dłużej trwa, tym przędza jest silniej skręcona a więc mocniejsza i bardziej sprężysta.

Wszystkie powyższe badania przeprowadzić można dokładnie na stosownych przyrządach.

BADANIE TKANIN.

Tkaniny ocenia się głównie ze względu na:

- a) surowiec, z jakiego zrobione są nici osnowy i wątki,
- b) gęstość tkaniny t. zn. ile nici osnowy i wątki wypada na 1 cm^2 ,
- c) ładny wygląd,
- d) zastosowanie.

Wszelkie badania przeprowadza się na trójkątnej próbce wyciętej z szerokości tkaniny wzdłuż wątku, a wpoprzek osnowy:

- a) **Surowiec**, z jakiego sporządzone są nici osnowy i wątki bada się w ten sposób, że wyciąga się po kilka nici z osnowy i wątki tkaniny i postępuje z nimi tak, jak podano przy badaniu przędzy.
- b) **Gęstość tkaniny** określa się przy pomocy t. zw. lupy tkackiej, która składa się ze szkła powiększającego i kwadratowego otworu wielkości 1 cm^2 : przez szkło powiększające widzi się jaki jest splot i ile nici osnowy i wątki wypada na 1 cm^2 ; im nici tych jest więcej, tym tkanina jest gęstsza, trwalsza i droższa.
- c) **Ładny wygląd** tkaniny zależy od jakości nici, splotu i ozdoby tkaniny, jaką może być barwa, wzór, połysk i t. p.
- d) **Zastosowanie** danej tkaniny musi być znane sprzedającemu, aby mógł polecić ją klientowi.

BADANIA SPECJALNE.

TRWAŁOŚĆ BARWIONEJ TKANINY NA PRANIE:

Badaną tkaninę barwną trze się czystą białą szmatką najpierw na sucho, później na mokro: szmatka może się tylko mało zabrudzić.

Inny sposób: Przy praniu tkaniny w ciepłej wo-

dzie mydlanej (w której jest rozpuszczone mydło) tkanina może nieznacznie zmienić odcień.

TRWAŁOŚĆ BARWIONEJ TKANINY NA ŚWIATŁO (PEŁZNIĘCIE):

Próbkę tkaniny zakrywa się do połowy kartonem i wystawia na światło słoneczne: po pewnym czasie porównuje się część zakrytą i niezakrytą tkaniny. Jeżeli różnica w barwie występuje już po jednym dniu, to farbowanie jest nietrwałe, im później występuje różnica, tym farbowanie jest trwalsze.

ODRÓŻNIENIE TKANINY LNIANEJ OD BAWELNIANEJ.

Tkanina lniana jest w odróżnieniu od bawełnianej, w dotyku chłodniejsza i ma nici nierównej grubości, co można zauważyć oglądając tkaninę pod światło.

Istnieją też w handlu tkaniny półlniane, których osnowa jest bawełniana, wątek lniany: poznać je można przez zbadanie oddzielnie nici wątki i nici osnowy.

ODRÓŻNIENIE TKANINY WEŁNIANEJ OD BAWELNIANEJ.

Tkanina wełniana jest w dotyku mięsista, ciężka i sprężysta (po zmięciu i wyprostowaniu wygląda jak poprzednio), tkanina bawełniana jest miękka i lekka a po zmięciu pozostają fałdy. Poza tym nici obu rodzajów tkanin zachowują się odmiennie przy spalaniu.

ODRÓŻNIENIE JEDWABIU NATURALNEGO OD SZTUCZNEGO.

Tkaniny z jedwabiu naturalnego są w dotyku miękkie i mają szlachetny, łagodny połysk. Nici jedwabiu naturalnego spalają się trudno, zostawiając kulkę węgla i wydzielając woń spalonego włosa; im jedwab więcej obciążony, tym trudniej się spala i tym większą kulkę pozostawia.

Jedwab sztuczny ma bardziej „szklisty“ połysk, jest twardszy, grubszy w dotyku i słabszy, szybciej się daje zerwać, zwłaszcza na mokro; spala się szybko i bez zapachu oraz pozostałości.

Wskazówki dla P. T. Wykładowców:

Materiał nauczania należy podzielić na około 6 lekcyj teoretycznych, jak następuje:

Lekcja I-sza: Surowce włókiennicze,

Lekcja II-ga: Przędzenie, przędza, nici, numeracja przędzy,

Lekcja III-cia: Tkanie, sploty, apretura, rodzaje tkanin,

Lekcja IV-ta: Materiały nietkane (trykotaże, hafty, tiule, wyroby pasmanteryjne),

Lekcja V-ta: Dodatki krawieckie, konfekcja damska i męska,

Lekcja VI-ta: Kapelusze, rękawiczki, pończochy, bielizna.

Lekcje ćwiczeniowe praktyczne są w tej branży możliwe po zgromadzeniu odpowiedniego materiału do ćwiczeń w postaci próbek materiałów, przędzy i nici, które można stosunkowo nietrudno skompletować u miejscowych kupców. Na ćwiczenia z tej branży przeznaczone są 3—4 lekcje w następującej kolejności:

Lekcja I-sza: Surowce włókiennicze, rozpoznanie, odróżnienie, wygląd mikroskopijny,

Lekcja II-ga: Badanie jakości przędzy, numeracja, sploty tkackie,

III-cia: Badanie jakości tkanin.

P. T. Wykładowcy powinni również zaznajomić się z poniżej podaną literaturą przedmiotu, a zwłaszcza z podręcznikiem Bigdy i Kryńskiego-Iwińskiego oraz korzystać przy wykładach z zawartych tamże ilustracji, które należy słuchaczom (jeżeli zacho-

dzi możliwość posługiwania się odpowiednim aparatem) wyświetlić lub pokazać.

Równocześnie należałoby kompletować pewne pomoce naukowe w postaci próbek towarów, atrap, reklam, katalogów, cenników, prospektów itp., z których przy nauce można wiele skorzystać. Wskazanym byłoby również podać kursantem źródła nabywania omawianych towarów.

Na zakończenie wykładów zaleca się odbycie wycieczki do wzorowo urządzonego sklepu tekstylnego.

LITERATURA:

Bigda: Nauka o towarach cz. II.

Kryński - Iwiński: Towaroznawstwo dla kl. II.

Humnicki: Towaroznawstwo.

Wewer, Schneider, Grassmann: Warenkunde T. I.

Gürtler: Textil - Industrie.

Erdmann - König: Allgemeine Warenkunde.

SPIS RZECZY:

	str.
Wstęp	3
Towary tekstylne:	
1. Surowce włókiennicze	5
2. Wyroby przędzalnicze	10
3. Wyroby tkackie	13
4. Materiały nietkane (dziane)	18
5. Konfekcja i galanteria	20
Badanie towarów tekstylnych	28
Wskazówki dla wykładowców i literatura	33

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000729583

I 34410